Asiantuntijalausunto

Kalle Häkkinen
Vaikuttamisen ja viestinnän asiantuntija
Nuorisoasuntoliitto NAL ry
24.10.2022

Nuorisoasuntoliitto NAL ry kiittää kutsusta kuulemiseen ja mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027.

Nuorisoasuntoliitto NAL ry eli NAL on vuonna 1971 perustettu nuorten asumisen edunvalvoja ja 23 paikallisen nuorisoasuntoyhdistyksen keskusliitto. Nuorisoasuntoja rakennuttava NAL Asunnot Oy ja asumisen sisältöpalveluja tuottava NAL Palvelut Oy ovat NAL:n tytäryhtiöitä.

Yleistä

NAL pitää asumisneuvonnan laajentamista kaikille asumismuodosta ja hallintaperiaatteesta riippumatta tarpeellisena ja kannatettavana kehityssuuntana. Asumisneuvonta on kustannustehokas ja toimiva väline asumisen ongelmiin puuttumiseen ja sillä voidaan tukea arjessa selviytymistä, ehkäistä naapurustolle aiheutuvia häiriöitä ja ehkäistä asunnottomuutta.

Asumisneuvontaa koskevassa hallitusohjelmakirjauksessa nuoret nimetään maahanmuuttajien ohella painopistealueeksi. Asumisneuvonnan lakisääteistämisen prosessissa NAL on tuonut esille nuoriin kohdistuvia vaikutuksia: minkälainen asumisneuvonta on vaikuttavaa nuorille, ja miten lakisääteistäminen vaikuttaa jo nuorille tarjottavaan järjestöjen tekemään asumisneuvontaan?

NALin huomioita esityksestä koottuna:

- Järjestöjen tekemän asumisneuvonnan turvaaminen on huomioitu kiitettävästi. Järjestöjen työn jatkuvuus on huomioitava myös lain vaikutusten arvioinnissa.

- NAL pitää tärkeänä, että asumisneuvontapalveluita voidaan kehittää ja suunnata erityisten asukasryhmien, kuten nuorten, tarpeisiin soveltuvaksi.

- NAL kannattaa järjestöjen osaamisen hyödyntämistä asumisneuvontapalveluiden laajentamisessa.

- NAL suosittelee, että kuntien järjestämässä asumisneuvontapalvelussa kiinnitetään erityistä huomiota matalaan kynnykseen, saavutettavuuteen ja muihin nuoria koskeviin erityispiirteisiin.

- NAL pitää tärkeänä, että olemassa olevia nuorten asumisen tuen verkostoja, kuten Ohjaamossa tarjottavaa asumisneuvontaa, hyödynnetään lain mukaisen asumisneuvontapalvelun kehittämisessä ja laajentamisessa.

- NAL näkee, että kuntien järjestämä asumisneuvontapalvelu esityksessä kohdistuu nuorten asumisen tunnistettuihin ongelmakohtiin.

- Asunnottomuustilastot ovat puutteellisia erityisesti nuorten kohdalla. Tästä johtuen on tärkeää, että asumisneuvontapalvelun tarpeellisuutta arvioidaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Nuorisoasuntoliitto ry
Malminkaari 9, 00700 Helsinki
www.nal.fi

(09) 7745 366
info@nal.fi

Nuorten asumisohjaus ja -neuvonta

Nuorille tällä hetkellä asumisneuvontaa tarjoavat NALin paikallisyhdistykset, Ohjaamot, opiskelija-asunnot ja muut asumisneuvontaa toteuttavat tahot, joilla on nuoria asiakkaina.

NAL-yhteisön asumisneuvonta

NAL:n ja paikallisyhdistysten, eli NAL-yhteisön, tavoitteena on, että jokaisella nuorella olisi koti, jossa on hyvä olla. Olennainen osa tätä työtä on nuorten itsenäistä asumista tukeva asumisohjaus ja -neuvonta.

NALin paikallisyhdistyksissä toimii noin 30 asumisohjaajaa valtakunnallisesti. 17 NALin paikallisyhdistystä tarjoaa asumiseen liittyvää ohjausta ja neuvontaa nuorisoasuntojen asukkaille ja muille paikkakunnan 18–29-vuotiaille nuorille. STEA rahoittaa toimintaa noin 1,3 miljoonalla eurolla vuosittain.

NAL-yhteisössä on kehitetty ja tarjottu asumisneuvontaa nuorille jo 20 vuoden ajan. Nuorisoasuntojen yhteydessä tarjottava asumiseen liittyvä ohjaus sisältää opastusta asumisen kaaren eri vaiheissa erityisesti nuorille, joilla ei ole kokemusta itsenäisestä asumisesta, tai elämän- ja arjenhallintaan liittyy haasteita. Kohderyhmänä ovat nuorisoasuntojen asukkaat, asunnonhakijat ja muut paikkakunnan nuoret. Toiminta kohdistuu erityistä tukea tarvitseviin nuoriin, joilla taustalla voi olla asunnottomuutta, asunnottomuuden uhkaa, maksuhäiriömerkintöjä, talouden- ja arjenhallinnan ongelmia tai epäonnistunutta asumista.

Asumisneuvonnan saatavuus nuorisoasuntojen yhteydessä mahdollistaa asunnon saamisen myös haastavassa tilanteessa olevalle nuorelle, joka on riskissä joutua asunnottomaksi.

Nuorisoasuntojen asumisohjaajat osallistuvat asukasvalintaan haastattelemalla erityistä tukea tarvitsevat asukkaat ja asukkaat myös perehdytetään asumisen alussa. Vuokranmaksuun liittyvä seuranta on nuorisoasunnoilla ennakoivaa ja kokonaisvaltaista. Tuttu asumisohjaaja on yhteydessä nuoreen jo vuokran ollessa myöhässä ennen kuin vuokravelkaa ehtii edes kertyä. Tällä toimintamallilla estetään nuorten asumisen ongelmia ja velkaantumista sellaisilla nuorilla, joilla havaitaan riski asumisen ongelmille.

Nuorisoasuntoliitto ry
Malminkaari 9, 00700 Helsinki
www.nal.fi

(09) 7745 366
info@nal.fi

Nuorisoasuntojen yhteydessä toteutettavan asumisneuvonnan ja -ohjauksen avulla tavoitetaan myös nuoria, jotka ovat palvelujen ulkopuolella. Asumisen ongelmien kautta otetaan yhteys nuoreen, mutta usein taustalta paljastuu mielenterveyden ongelmia, neuropsykiatrisia haasteita tai elämänhallinnan haasteita, jolloin nuori voidaan ohjata rinnalla kulkien hänelle sopivan palvelun piiriin.

Asumisneuvonta Ohjaamoissa

Ohjaamot ovat alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen ohjauspisteitä, jotka tarjoavat tietoa, neuvontaa ja ohjausta. Noin 18 Ohjaamoa tarjoaa asumisneuvonnan kasvokkaista palvelua. Osassa ohjaamoista on oma asumisneuvoja ja osassa asumisneuvontaa tarjotaan yhteistyössä NALin paikallisyhdistyksen kanssa. Nuorten asumisneuvontaa Ohjaamoissa on kehitetty yhteistyössä NALin Onnistu asumisessa -toiminnassa.

Lain vaikutukset järjestöjen tekemään asumisneuvontaan

NAL näkee, että järjestöjen tekemän asumisneuvonnan turvaaminen on huomioitu kiitettävästi. STEA voi jatkossakin myöntää järjestöjen tekemään asumiseen liittyvään tukeen ja ohjaukseen rahoitusta, koska laki ei velvoita viranomaisia järjestämään asumisneuvontaa. Asumisneuvonnan ja -ohjauksen kentän monipuolisuudesta ja eri toimijoiden toimintamahdollisuuksista pitää huolehtia myös tulevaisuudessa ja ottaa tämä kokonaisuus huomioon, kun väliaikaisen lain vaikutuksia arvioidaan.

1,3 miljoonan euron avustus pelkästään NAL-yhteisössä nuorten asumisen tukeen on merkittävä summa verrattuna kunnille budjetoituun asumisneuvonnan tukeen. Kokonaisuuden ja erityisesti erityisryhmien tarjolla olevan tuen kannalta on tärkeää, että asumisen tukemista ja asumisneuvontaa ja -ohjausta rahoitetaan monipuolisesti ja rahoitusta voivat saada erilaiset toimijat.

Esityksessä mainitaan, että kaikille asukkailla soveltuvan asumisneuvonnan kehittämistä ja tuottamista voidaan hankkia järjestöiltä. NAL kannattaa järjestöjen osaamisen hyödyntämistä asumisneuvontapalveluiden laajentamisessa. Järjestökentällä on kehitetty erityisryhmien asumisen tukea sekä asumisneuvontaa, ja tätä työtä on syytä hyödyntää.

Asumisneuvonnan vaikuttavat ja tulokselliset työtavat

Nuorisoasuntoliitto ry
Malminkaari 9, 00700 Helsinki
www.nal.fi

(09) 7745 366
info@nal.fi

Asumisneuvonnan vaikutus nuorten itsenäiseen ja vakaaseen elämään -selvityksen (2018) mukaan asumisneuvonnan vaikuttavuutta nuorten kohdalla parantavat palvelun saavutettavuus ja matala kynnys sekä asumisneuvojan tuttuus. Nuorten kynnys hakea ja vastaanottaa apua on korkea, eikä yhteiskunnan tarjoamasta tuesta ole usein tietoa. Onnistuneiden asumisneuvontaprosessien taustalta on tunnistettu tutut ja helposti lähestyttävät ohjaajat, palvelujen saavutettavuuteen panostaminen esimerkiksi sosiaalisen median viestikanavia käyttämällä, luottamuksellisen suhteen rakentaminen henkilökohtaisten kontaktien kautta ja ennakoiva tuki, jossa ohjaajat aktiivisesti tavoittelevat nuoria, jotka ovat esimerkiksi muuttamassa ensiasuntoon tai asuminen on aiemmin kriisiytynyt.

NAL suosittelee, että kuntien järjestämässä asumisneuvontapalvelussa kiinnitetään erityistä huomiota matalaan kynnykseen sekä palvelun markkinointiin ja tarjoamiseen siellä, missä nuoret ovat. Nuoret etsivät tietoa verkosta ja erityisesti sosiaalisen median kanavista. Nuoret tavoittavan asumisneuvonnan on oltava tarjolla digitaalisesti. Nuoret myös muuttavat paikkakunnalta toiselle enemmän kuin muut väestöryhmät. Palvelun järjestämisessä on tärkeää huomioida muualta paikkakunnalle muuttaneiden nuorten tavoittaminen. Tätä voi tukea ainakin tiivis yhteistyö palveluntarjoajien ja muiden nuorten palveluiden välillä.

NAL pitää tärkeänä, että olemassa olevia nuorten asumisen tuen verkostoja hyödynnetään lain mukaisen asumisneuvontapalvelun kehittämisessä ja laajentamisessa. Ohjaamoihin on rakennettu käytännöt yleiseen asumisneuvontaan nuorille ja puitteet nuorten asumisneuvonnalle kannattaa säilyttää Ohjaamoissa.

Asumisneuvonnan tuloksellisuuden kannalta toimijoiden välinen yhteistyö on olennaista. Alueellinen koordinaatio ja yhteistyöhön kannustaminen on tärkeää huomioida asumisneuvonnan osaamisen ja toimintamallien kehittämisessä ja asumisneuvontapalveluiden saatavuuden ja järjestämistapojen seurannassa.

Lain tavoitteet ja nuorten asuminen

Hallitusohjelmassa asumisneuvonnan lakisääteistämisellä tavoitellaan asunnottomuuden vähentämistä ja esityksessä laiksi painotetaan asumisen ongelmien ehkäisyä ja asumisen jatkumisen turvaamista. Nuori ikä itsessään on yhteydessä erilaisiin asumisen haasteisiin. Nuoret ovat

Nuorisoasuntoliitto ry
Malminkaari 9, 00700 Helsinki
www.nal.fi

(09) 7745 366
info@nal.fi

myös yliedustettu ryhmä vuokravelka- ja häätötilastoissa. Nuorten talousongelmia on tärkeää ehkäistä riittävän ajoissa ja ongelmatilanteisiin puuttumalla ja tukea tarjoamalla voidaan estää asumisen kriisiytymistä ja asunnottomuuden riskin kasvua.

Yleisimmiksi nuorten asunnottomuuteen johtaviksi tekijöiksi nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset näkevät puutteelliset asumisen taidot, kuten vuokravelkaantumisen, asumisen häiriöt ja asunnon kunnon laiminlyönnin (Jenni Mäki, 2019)). Kyselyn tulokset tukevat sitä, että laki asumisneuvonnasta voisi ennaltaehkäistä nuorten asunnottomuutta erityisesti siltä joukolta nuoria, joilla asunnottomuus kestää enintään joitain kuukausia ja lähtökohdat uuden asunnon hankkimiseen oman motivaation ja sitoutumisen kautta ovat hyvät.

NAL näkee, että kuntien järjestämä asumisneuvontapalvelu esityksessä kohdistuu nuorten asumisen tunnistettuihin ongelmakohtiin. Haasteet talouden ja maksuvelvollisuuksien kanssa, puutteellisista asumisen taidoista johtuvat häiriöt, asunnon ylläpidon haasteet ja palveluohjauksen tarve ovat avainasemassa nuorten asumisen turvaamisessa ja huomioitu myös esityksessä.

NAL pitää tärkeänä, että asumisneuvontapalveluita voidaan kehittää ja suunnata erityisten asukasryhmien, kuten nuorten, tarpeisiin soveltuvaksi. Nuorten asumisneuvonnassa havaittuja erityispiirteitä ovat esimerkiksi se, että nuoret harvoin hakeutuvat oma-aloitteisesti palveluihin (Tykkyläinen, 2018) ja luottamuksellisen asiakassuhteen rakentaminen madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä (Tiina Irjala, Sari Timonen, Raine Helskyaho, 2021).

Muita huomioita

Esityksessä avustuksen myöntämisessä otetaan huomioon asunnottomuus- ja häätötilanne kunnassa. Koska nuorten kohdalla niin sanottu piiloasunnottomuus on ammattilaisten näkemyksen mukaan yleistä (Jenni Mäki, 2019), eli ilman vakinaista asuntoa olevat nuoret jäävät helposti tilastojen ulkopuolella, on tärkeää, että asumisneuvontapalvelun tarpeellisuutta arvioidaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Nuorisoasuntoliitto ry
Malminkaari 9, 00700 Helsinki
www.nal.fi

(09) 7745 366
info@nal.fi

Lähteet:

Saila Tykkyläinen (2018): Asumisneuvonnan vaikutus nuorten itsenäiseen ja vakaaseen asumiseen https://nal.fi/wp-content/uploads/2019/12/Asumisneuvonnan-vaikutus-tutkimus.pdf

Jenni Mäki (2019): Nuorten asunnottomuus kunnissa. https://nal.fi/wp-content/uploads/2019/12/Nuorten-asunnottomuus-kunnissa-2019_Raportti-Webropolkyselyn-tuloksista.pdf

Tiina Irjala, Sari Timonen, Raine Helskyaho (2021): Neuvokkaasti palveluiden piiriin asumisneuvonta nuorten asumisen turvaajana https://nal.fi/wp-content/uploads/2022/02/nuorten-asuminen-raportti.pdf

Nuorisoasuntoliitto ry
Malminkaari 9, 00700 Helsinki
www.nal.fi

(09) 7745 366
info@nal.fi